

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці II

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 3

Берегове 2023

"Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Видання включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» Категорії «Б», наказом Міністерства освіти і науки України № 768 від 20.06.2023 р.
Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ (протокол №8 від 31.08.2023 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор – *Бачо Роберт*, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Перший заступник головного редактора – *Пойда-Носик Ніна*, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний редактор – *Макарович Вікторія*, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний секретар – *Лоскоріх Габрієлла*, доктор з філософії з обліку і оподаткування, заступник завідувача кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна.

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Внукова Наталія – д.е.н., проф., заслужений економіст України, професор кафедри митної справи та фінансових послуг, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна;

Живко Зінаїда – д.е.н, проф, професор кафедри менеджменту, Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна; *Коваленко Юлія* – д.е.н, проф, завідувач кафедри фінансових ринків та технологій, Державний податковий університет, Україна; *Бондарук Таїсія* – д.е.н, проф, заслужений економіст України, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна; *Завербний Андрій* – д.е.н, професор, професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», Україна;

Вдовенко Наталія – д.е.н., професор, завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна; *Новіченко Людмила* – к.е.н, доц., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна;

Феньвеш Вероніка – габілітований доктор наук з галузі економіки, професор, Дебреценський університет, Угорщина; *Махова Рената* – габілітований доктор наук з галузі економіки, доцент, Університет Й. Шельє, Словацька Республіка; *Ілеш Балінт Чобо* – к.е.н, професор, Університет Яноша Наймана, Угорщина;

Дунай Анна – доктор філософії з галузі економіки, професор, Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Петі Мартон* – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, кафедра соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, професор, заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клузький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

Феньвеш Вероніка – габілітований доктор наук з галузі економіки, професор, Дебреценський університет, Угорщина; *Махова Рената* – габілітований доктор наук з галузі економіки, доцент, Університет Й. Шельє, Словацька Республіка; *Ілеш Балінт Чобо* – к.е.н, професор, Університет Яноша Наймана, Угорщина;

Дунай Анна – доктор філософії з галузі економіки, професор, Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Петі Мартон* – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, кафедра соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, професор, заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клузький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

Петі Мартон – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, кафедра соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, професор, заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клузький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

Сас Левенте – доктор наук з галузі економіки, професор, заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клузький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 3 (2023). 401 с. Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук. Статті публікуються на умовах міжнародної ліцензії [Creative Commons Attribution 4.0.](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Acta Academiae Beregsiensiensis. Economics

Tudományos folyóirat

3. szám

Beregszász 2023

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" tudományos folyóirat 2021-ben lett alapítva, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa határozata alapján jelenik meg.

A tudományos folyóirat évente kétszer jelenik meg.

A **Folyóirat** az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2023. június 20-án kelt 768. számú rendelete alapján „B” kategóriájú folyóiratnak minősül, melyben publikálhatóak az ukrainai fokozatszerzéshez szükséges tudományos eredmények.

Kiadáshoz ajánlotta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa (2023. augusztus 31-i 8. sz. jegyzőkönyv)

Szerkesztőbizottság:

Főszerkesztő – *Prof. Dr. Bacsó Róbert*, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék vezetője, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Általános főszerkesztő-helyettes – *Prof. Dr. Pojda-Noszik Nina*, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék professzora, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős szerkesztő – *dr. Makarovics Viktória*, gazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel és Auditálás Tanszék docense, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős titkár – *dr. Loszkorih Gabriella*, PhD, tanszékvezető helyettes, Számvitel és Auditálás Tanszék, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Orlov Igor – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor, az Ukrainai Közgazdaságtudományi Akadémia akadémikusa, II. RFKMF, Ukrajna; *Prof. Dr. Vnukova Natália* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Vám és Pénzügyi Szolgáltatások Tanszékének professzora, Szemen Kuznyec Harkovi Nemzeti Gazdaságtudományi Egyetem, Ukrajna; *Prof. Dr. Zivko Zinaida* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Menedzsment Tanszék professzora, Lembergi Állami Belügyi Egyetem, Ukrajna; *Prof. Dr. Kovalenko Julia* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Pénzügyi Piacok és Technológiák Tanszék professzora, Állami Adóegyetem, Ukrajna; *Prof. Dr. Bondárúk Tajiszija* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Pénzügyek, Bank és Biztosítás Tanszék vezetője, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; *Prof. Dr. Záverbnij András* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Külgazdasági és Vámtevékenység Tanszék professzora, Lembergi Nemzeti Politechnikai Egyetem, Ukrajna; *Prof. Dr. Vdovenkó Natália* – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Globális Közgazdaság Tanszék vezetője, Ukrajna Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Ukrajna; *dr. Novicsenko Ljudmila* – gazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel, Auditálás és Adózás Tanszék docense, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; *Dr. habil. Fenyves Veronika* - PhD, egyetemi tanár, tanszékvezető, oktatási dékánhelyettes, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet, Kontrolling Tanszék, Debreceni Egyetem, Magyarország; *Dr. habil. Ing. Machová Renáta* – PhD, rektorhelyettes, egyetemi docens, Selye János Egyetem, Szlovákia; *Dr. Illés Bálint Csaba* - PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; *Dr. Dunai Anna* - PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; *Dr. Péti Márton* - PhD, Nemzetstratégiai Kutatóintézet Kutatási, elnökhelyettes; egyetemi docens, Gazdaságföldrajz és városfejlesztés tanszék, Budapesti Corvinus Egyetem, Magyarország; *Dr. Szász Levente* - PhD, egyetemi tanár, dékánhelyettes, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézet, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia.

ETO 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: tudományos folyóirat / szerk.: R. Bacsó, N. Pojda-Noszik, V. Makarovics. II. RFKMF. Beregszász, 2023. 3. szám (2023). 401 c.

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.” tudományos folyóiratban a doktoranduszok, posztgraduális hallgatók, kutatók és gyakorlati szakemberek tudományos kutatásait tesszük közzé. A tanulmányok [Creative Commons Attribution 4.0.](#) c. nemzetközi licence alapján jelennek meg

A nyomtatott tömegetájékoztatói eszközök állami nyilvántartásba vételéről szóló igazolás száma

KB 25089-15029P 2021. november 8.

Tudományos folyóirat alapítója:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Cím: 90202, Beregszász, Kossuth tér 6.

A tudományos folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education**

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Scientific journal

Volume 3

Berehove 2023

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” was founded in November, 2021 and is published by the decision of the Scientific Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

The scientific journal is published twice a year.

The **journal** is included in Category "B" according to the "**List of scientific professional editions of Ukraine**, in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Ph.D. can be published", by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 768 dated 20.06.2023.

Recommended for publication by the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 8 dated August 31, 2023)

Editorial board:

Editor-in-Chief – *Bacho Robert*, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

First Deputy Editor-in-Chief – *Poyda-Nosyk Nina*, Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

Deputy Editor-in-Chief, managing Editor – *Makarovykh Viktoriia*, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine.

Deputy Editor-in-Chief, responsible secretary – *Gabriella Loskorikh*, Candidate of Economic Sciences, Deputy Head of the Accounting and Auditing Department, FR II THCHE, Ukraine

Editorial Board Members:

Ihor Orlov - Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, FR II THCHE, Ukraine; *Nataliia Vnukova* - Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor at the Department of Customs Affairs and Financial Services, Symon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine; *Zinaida Zhyvko* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Management, Lviv State University of Internal Affairs, Ukraine; *Yuliia Kovalenko* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Financial Markets and Technologies, State Tax University, Ukraine; *Taisiia Bondaruk* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Andrij Zaverbnyj* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Foreign Trade and Customs of the Lviv Polytechnic National University, Ukraine; *Natalia Vdovenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Global Economy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine; *Liudmyla Novichenko* - Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Auditing and Taxation, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Fenyves Veronika* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Head of the Department of Controlling, University of Debrecen, Hungary; *Makhova Renata* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor, J. Selye University, J. Selye University, Slovak Republic; *Illés Bálint Csaba* - Candidate of Sciences in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Dunay Anna* - Doctor Philosophy in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Peti Marton* - Doctor Philosophy in Economics, vice-president, Research Institute for National Strategy, Hungary; associate professor, department of geography and planning, corvinus university of budapest, Hungary; *Szász Levente* – Doctor of Management, Professor, Deputy Dean at the Faculty of Economics and Business Administration, Babeş-Bolyai University, Romania.

UDC 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: scientific journal / editor. : R. Bacho, N. Poyda-Nosyk, V. Makarovykh. FR II THCHE. Berehove, 2023. Vol. 3 (2023) 401 p. Text Ukrainian, English, Hungarian.

Scientific journal "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics." intended for scientists, doctoral students, post-graduate students, practitioners and a wide range of readers who are interested in issues in the field of economic sciences. Articles are published under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) International License.

*State registration certificate of a printed mass media
Series KV No. 25089-15029P dated November 8, 2021.*

The founder of the scientific journal is

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Correspondence address: Kossuth sq.6, Berehove, Zakarpattia region, Ukraine, 90202

The official website of the scientific journal:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Вдовенко Н., Коваль В., Зось-Кіор М. Регулювання сільського розвитку для імпортозаміщення аграрної продукції з урахуванням децентралізації та впливу міжнародної торгівлі	13
Ганусич В., Солнокі П. Кореляційний аналіз інфляції та безробіття в Україні та країнах Європейського союзу	25
Потокі Г., Лоскоріх Г., Перчі О. Виклики менеджменту мікро- та малих підприємств: статистичний аналіз в Україні та Угорщині	39
Толмейнер Г., Гашпар Ш., Товт М. Оцінка бережливості процесів вирощування молочних корів із розробкою математичної моделі	54
Нікош Б.-Р., Керестуш Г., Панкотай Ф.-М. Аналіз маркетингової діяльності угорських постачальників сфери розміщення та малих підприємств громадського харчування у соціальних мережах на основі Lean-принципів	65
Макларі Е. Економічне порівняння класичних автомобілів з електромобілями	75
Еперьські З. Енергетична економіка Угорщини та Австрії в умовах трансформації глобального середовища	86
Горват А-Б. Використання хмарних рішень та аналіз їх впливу на угорський малий та середній бізнес	101
Барабашне Карпаті Д., Чакне Філеп Ю. Компетенції студентів та очікування роботодавців щодо компетентностей у підготовці вчителів з економіки	112
Феєш Н. Стан української економіки під час епідемії коронавірусу	122
Мохачі М., Феньеш Г. Кар'єрні та сімейні плани студентів вищої освіти як фактори ризику для управління персоналом їхніх майбутніх роботодавців	140
Боджаар-Урбан Є., Барці Ю. Економічна ефективність інновацій в закладах культури: на прикладі музеїв	158
Череп А., Воронкова В., Андрюкайтене Р. Денисенко М. Соціально-економічна безпека у контексті міжнародного економічного клімату задля забезпечення конкурентоспроможності економіки	172
Череп О., Бехтер Л., Таболкін В. Методи безперервного професійного розвитку персоналу підприємств	180

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

Бачо Р., Вірліч Ш. Аналіз бізнес-процесів компанії: досвід в Україні та міжнародна практика	188
Пойда-Носик Н., Неймет Е., Калман Б.-Г. Конативний підхід до формування фінансової особистості	201
Кучеркова С., Матвієнко Г. Державна підтримка та регуляторні заходи для розвитку штучного інтелекту в енергетичному секторі України	215
Будої Е. Деніч Е. Фінансова сміливість покоління Z	227
Керешші Л.-І., Максим Дьєрдьне Надь Т. Пенсійна система Угорщини: демографічні виклики та превентивні заходи для їх подолання	242
Огородник В., Варцаба В., Макарович В. Капітальні інвестиції в нерухомість України у сучасних реаліях	258
Піоноро Р., Шебештьєн З. Інтегративний огляд критеріїв ранжування управління портфелем проєктів для розуміння процесу прийняття рішень	271
Олейнікова Л., Лищенко О. Європейський досвід формування механізмів зменшення адміністративного навантаження на платників податків	288

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Хомин П. Капітал і податкова політика: камо грядеши?	299
Вигівська І., Грицак О., Шебештьєн Е. Організаційно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку та аудиту операцій з інвестиційною нерухомістю	308
Фіреді-Філеп Ю., Варконіне Югас М. Облік доходів за національними та міжнародними стандартами в Угорщині	328
Кошіль А., Мельянова Л. Управлінська звітність в інформаційно-технологічному забезпеченні	338
Лоскоріх Г. Особливості професії податкового консультанта в Угорщині	345
Стащенко Ю., Гавриловський О. Міжнародний досвід з питань трансфертного ціноутворення	358
Борзан А., Кардош Б. Оцінка здобувачами викладання облікових дисциплін із застосуванням цифрових технологій	368
Товт Е., Вереш Д. Деякі особливості функціонування та управління церквами в Угорщині: облікові аспекти	382
Вимоги до оформлення публікацій	393

TARTALOM

1.FEJEZET. NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG

Vdovenkó N., Kovály V., Zosz-Kior M. Vidékfejlesztés szabályozása a mezőgazdasági termékek import helyettesítésére, figyelembe véve a decentralizációt és a nemzetközi kereskedelem befolyását	13
Hanuszics V., Szolnoki P. Az infláció és a munkanélküliség közti korreláció elemzés Ukrajnában és az Európai Unió országaiban	25
Pataki G., Loszkorih G., Pércsi O. A mikro- és kisvállalkozások menedzsment kihívásai: statisztikai elemzés Ukrajnában és Magyarországon	39
Thalmeiner G., Gáspár S., Tóth M. A tejelő tehének nevelési folyamatainak takarékoságának értékelése matematikai modellezés segítségével	54
Nyikos B.-R., Keresztes G., Pankotay F.- M. A magyar szállásadók és vendéglátó kkv-k közösségi média marketing tevékenységének elemzése a LEAN elvek alapján	65
Maklári E. A hagyományos meghajtással működő és az elektromos autók gazdasági összehasonlítása	75
Eperjesi Z. Magyarország és Ausztria energiagazdasága az átalakulóban lévő globális környezetben	86
Horváth Á-B. A magyarországi KKV-k által alkalmazott felhő-alapú megoldások és annak hatásainak elemzése	101
Barabásné Kárpáti D., Csákné Filep Ju. Hallgatói kompetenciák és munkáltatói kompetenciaelvárások a közgazdásztanár-képzésben	112
Fejes N. Az Ukrán gazdaság helyzete a koronavírus-járvány idején	122
Mohácsi M., Fényes H. Felsőoktatási hallgatók karrier- és családtervei, mint kockázati tényezők jövőbeli munkaadók HR-menedzsmentje számára	140
Bodzsár-Urbán É., Bárczi Ju. A kulturális intézmények innovációinak gazdasági eredményessége: a múzeumok példáján	158
Cserep A., Voronkova V., Andrukájtene R, Deniszenkó M. Társadalmi-gazdasági biztonság a nemzetközi gazdasági környezet összefüggéseiben a gazdaság versenyképességének biztosításához	172
Cserep O., Behter L., Tabolkin V. A vállalati személyzet folyamatos szakmai fejlődésének módszerei	180

2. FEJEZET. PÉNZÜGY ÉS BANK

Bacsó R., Virlics S. A vállalat üzleti folyamatainak elemzése: Ukrajnai tapasztalat és nemzetközi gyakorlat	188
Poyda-Nosyk N., Németh E., Kálmán B.-G. A pénzügyi személyiség célzott vizsgálata három korcsoportban	201
Kucserková Sz., Mátvienko G. Állami támogatás és szabályozási intézkedések a mesterséges intelligencia fejlesztésére az ukrán energiaszektorban	215
Budai E. Denics E. A Z generáció pénzügyi bátorsága	227
Kőrössy L.-I., Makszim Györgyné Nagy T. Magyarország nyugdíjrendszere, demográfiai trendekből adódó kihívásai és az azokkal szembeni intézkedések	242
Ohorodnik V., Varcaba V., Makarovics V. Tőkebefektetések a jelenkori ukrajnai ingatlanpiacon	258
Pionório P., Sebestyén Z. A projektportfólió-kezelés rangsorolási kritériumainak integrált áttekintése a döntéshozatali folyamat megértéséhez	271
Olejnikova L., Liscenkó O. Európai tapasztalatok az adófizetők adminisztratív költségeit csökkentő mechanizmusok kialakításában	288

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

Homin P. Tőke- és adópolitika: merre jár?	299
Vigivszka I., Hricák O., Sebestény E. Befektetési ingatlannal lebonyolított ügyletek könyvelésének, könyvvizsgálatának szervezési és módszertani támogatása	308
Füredi-Fülöp Ju., Várkonyiné Juhász M. Bevétel elszámolás a magyar nemzeti és a nemzetközi számviteli szabályozásban	328
Kosily A., Melyánkova L. Vezetői jelentéskészítés az információs technológiai támogatás rendszerében	338
Loszkorih G. Az adótanácsadói szakma sajátosságai Magyarországon	345
Sztasenkó J., Havrolovszkij O. Nemzetközi transzferárazási tapasztalat	358
Borzán A., Kardos B. A digitális módszerekkel támogatott számvitel tanítás hallgatói minősítése	368
Tóth E., Vörös Gy. Az egyházi működés és gazdálkodás néhány sajátossága Magyarországon: számviteli aspektusok	382
Publikációs követelmények	393

CONTENT

CHAPTER 1. NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY

Vdovenko N., Koval V., Zos-Kior M. Regulation of agricultural development for import substitution of agricultural products taking into account decentralization and impact of international trade	13
Hanusych V., Solnoki P. Correlational analysis of inflation and unemployment in Ukraine and the countries of the European Union	25
Pataki G., Loskorikh G., Perchy O. Managerial challenges for micro and small enterprises: statistical analysis in Ukraine and Hungary	39
Thalmeiner G., Gáspár S., Tóth M. Lean performance evaluation of dairy cow farming processes with mathematical model development	54
Nyikos B.-R., Keresztes G., Pankotay F.-M. Analysis of social media marketing activities of Hungarian accommodation providers and catering SME's from the aspect of lean principles	65
Maklári E. Economic comparison between conventionally powered and electric cars	75
Eperjesi Z. The energy economy of Hungary and Austria in the conditions of the transformation of the global environment	86
Horváth Á-B. Cloud-based solutions used by hungarian SMEs and analysis of its effects	101
Barabásné Kárpáti D., Csákné Filep Ju. Competences of students and expectations of employers regarding competencies in the training of teachers in economics.	112
Fejes N. The situation of the Ukrainian economy during the coronavirus pandemic	122
Mohácsi M., Fényes H. Career and Family Plans of Higher Education Students as Risk Factors for their future employers' HR Management	140
Bodzsár-Urbán É., Bárczi Ju. Economic efficiency of innovations in cultural institutions: the case of museums	158
Cherep A., Voronkova V., Andriukaitene R., Denysenko M. Socio-economic security in the context of the international economic climate to ensure the competitiveness of the economy	172
Cherep O., Bexhter L., Tabolkin V. Methods of continuous professional development of enterprise personnel	180

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

Bacho R., Virlich S. Analysis of company's business processes: experience in Ukraine and international practices	188
Poyda-Nosyk N., Németh E., Kálmán B.-G. A conative approach to financial personality	201
Kucherkova S., Matvienko G. State support and regulatory measures for the development of artificial intelligence in the energy sector of Ukraine	215
Budai E., Denich E. The financial bravery of generation Z	227
Kőrössy L.-I., Makszim Györgyné Nagy T. Hungary's pension system: demographical challenges and preventive measures	242
Ohorodnyk V., Vartsaba V., Makarovych V. Real Estate Capital Investments in Ukraine in the Modern Realities	258
Pionório P., Sebestyén Z. An integrative review of project portfolio management ranking criteria - understanding better the decision-making process	271
Oleynikova L., Lyshchenko E. European experience of reducing the administrative burden on taxpayers	288

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Khomyn P. Capital and tax policy: Quo Vadis?	299
Vyhivska I., Hrytsak O., Shebeshten E. Organizational and methodological support for accounting and auditing of the investment real estate transactions	308
Füredi-Fülöp Ju., Várkonyiné Juhász M. Accounting of revenue in Hungarian national and international accounting regulations	328
Koshil A., Meliankova L. Managerial reporting in information technology support	338
Loskorikh G. Features of the tax consultant profession in Hungary	345
Stashenko Yu., Gavrylovskiy O. International experience in transfer pricing	358
Borzán A., Kardos B. Students' opinion of digital accounting teaching	368
Tóth E., Vörös Gy. Some features of church operation and management in Hungary: accounting aspects.	382
General requirements for manuscripts	393

**РОЗДІЛ 1.
НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**

**1.FEJEZET.
NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG**

**CHAPTER 1.
NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY**

DOI <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2023-3-13-24>
УДК 338.43:631.115.2(477.75)

Наталія ВДОВЕНКО

д.е.н., професор,
завідувач кафедри глобальної економіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-0849-057X
Scopus Author ID: 56912343500

Віктор КОВАЛЬ

д.е.н., професор,
професор кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет,
м. Ізмаїл, Україна
ORCID: 0000-0003-2562-4373
Scopus Author ID: 57209296120

Микола ЗОСЬ-КІОР

д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту ім. І.А. Маркіної,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна
ORCID: 0000-0001-8330-2909
Scopus Author ID: 57203026443

**РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ ДЛЯ
ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ З УРАХУВАННЯМ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ**

Анотація. У статті запропоновано напрямки удосконалення регулювання сільського розвитку для імпортозаміщення аграрної продукції з урахуванням децентралізації та впливу міжнародної торгівлі. Доведено, що глобальні ринкові тенденції, зокрема зростаюча конкуренція на міжнародних ринках та залежність від імпортової аграрної продукції, ставлять під загрозу стабільність внутрішнього сільськогосподарського сектора багатьох країн. Децентралізація влади, регулювання та управління в сільському господарстві дійсно нині відіграють провідну роль у досягненні ефективності та сталості розвитку. Висвітлено актуальні питання, які стосуються організаційного та економічного механізму регулювання,

на прикладі гелікокультури або виробництва продукції равликівництва. Запропоновано вдосконалення координації між різними галузями промисловості та владними структурами, створення стимулів для інновацій у вирощуванні та обробці продукції, а також вдосконалення механізмів взаємодії з міжнародними партнерами, що сприятиме розвитку виробництва продукції равликівництва як гравця на аграрному ринку та зміцнюючи позиції України у якості провідного виробника цінної білкової продукції на ринку, розкриття його значення в аспекті перспективності нового напрямку аграрного виробництва. Обґрунтовано, що за перше півріччя 2023 року в Україні відзначено значне зменшення обсягу експорту товарів на 14,3 % порівняно з аналогічним періодом 2022 року. Одночасно, імпорт зріс на 20,7 %. Це призвело до подальшого погіршення торговельного балансу, який вже склав негативне сальдо в 11,04 мільярди доларів США. Вказано на зменшення коефіцієнта покриття експортом імпорту. Зниження з 0,90 до 0,64 відсоткові пункти свідчить про зростаючу нерівноважність між обсягами та структурою торгівлі. Акцентовано увагу на актуалізації потреби у поглибленому аналізі міжнародних ринків та перегляді стратегій торговельних взаємин. Викладено результати від впровадження запропонованих заходів регулювання задля практичної реалізації завдань з метою імпортозаміщення аграрної продукції за умов децентралізації.

Ключові слова: державне регулювання, експорт, аграрна продукція, імпорт, сільський розвиток, децентралізація, місцевий бюджет, продукція равликівництва, регулювання ринку, равлики, міжнародна торгівля.

JEL Classification: F14, Q10

Absztrakt. A cikk javaslatokat tesz a vidékfejlesztés szabályozásának javítására a mezőgazdasági termékek importhelyettesítés céljából, figyelembe véve a decentralizációt és a nemzetközi kereskedelem hatását. Bizonyosodott, hogy a globális piaci trendek, különösen a nemzetközi piacokon növekvő verseny és az importált mezőgazdasági termékektől való függés számos ország hazai agrárszektorának stabilitását veszélyezteti. A hatalom decentralizációja, a mezőgazdaság szabályozása ma már valóban vezető szerepet játszik a fejlődés hatékonyságának és fenntarthatóságának elérésében. A szabályozás szervezeti és gazdasági mechanizmusával kapcsolatos aktuális kérdéseket a helikokultúra vagy a csigatermesztési termékek előállításának példáján keresztül emeljük ki. Javasoljuk, hogy erősítsék az ipari ágazatok és a kormányzati struktúrák közötti koordinációt, ösztönözzék a termékek termesztése és feldolgozása terén az innovációkat, valamint javítsák a nemzetközi partnerekkel való interakció mechanizmusait, ami hozzájárul a csigatermesztés fejlesztéséhez, ami megerősíti Ukrajna pozícióját a mezőgazdasági termékek a mezőgazdasági piac szereplőjeként és értékes fehérjetermékek vezető pozícióit a piacon, feltárva fontosságát a mezőgazdasági termelés új irányának perspektívái szempontjából. Bizonyított, hogy 2023 első felében Ukrajnában az áruexport volumene jelentős, 14,3%-os csökkenést mutatott 2022 azonos időszakához képest. Az import ugyanakkor 20,7%-kal nőtt. Ez a kereskedelmi mérleg további romlásához vezetett, amely már elérte a 11,04 milliárd dolláros negatív egyenleget. Az export/importhányad mutatójának csökkenése tapasztalható. A 0,90-ről 0,64 százalékpontra történő csökkenés a kereskedelem volumene és szerkezete közötti egyensúlyhiány növekedését jelzi. A figyelem a nemzetközi piacok mélyreható elemzését és a kereskedelmi kapcsolati stratégiák felülvizsgálatának szükségességét igényli.

Körvonalazódtak a decentralizáció által zajló agrártermékek importhelyettesítésének gyakorlatai.

Kulcsszavak: állami szabályozás, export, mezőgazdasági termékek, import, vidékfejlesztés, decentralizáció, helyi költségvetés, csigatermesztési termékek, piacsabályozás, csiga, nemzetközi kereskedelem.

Abstract. The article proposes ways to improve regulation of rural development for import substitution of agricultural products, taking into account decentralization and the influence of international trade. It has been proven that global market trends, in particular growing competition in international markets and dependence on imported agricultural products, threaten the stability of the domestic agricultural sector of many countries. Decentralization of power, regulation and

management in agriculture is indeed now playing an important role in achieving greater efficiency and sustainability of development. Current issues related to the organizational and economic mechanism of regulation are highlighted, using the example of heliciculture or the production of snail farming products. This may include improving coordination between various industries and government structures, creating incentives for innovation in the cultivation and processing of products, as well as improving the mechanisms of interaction with international partners, will contribute to the development of the production of snail farming products as an important player in the agricultural market, strengthening the position of Ukraine as the leading producer of valuable protein products on the market, revealing its importance in terms of perspective as a new direction of agricultural production. It is justified that in the first half of 2023, a significant decrease in the volume of exports of goods by 14.3% was noted in Ukraine compared to the same period in 2022. At the same time, imports increased by 20.7%. This led to a further deterioration of the trade balance, which had already reached a negative balance of 11.04 billion US dollars. It is especially important to reduce the coefficient of export-import coverage. A decrease from 0.90 to 0.64 indicates a growing imbalance between the volume and structure of trade. This may actualize the need for a deeper analysis of international markets and a review of trade relations strategies. The results of the implementation of regulatory measures for the practical implementation of tasks aimed at import substitution of agricultural products under the conditions of decentralization are outlined.

Keywords: state regulation, export, agricultural products, import, rural development, decentralization, local budget, snail farming products, market regulation, snails, international trade.

Постановка проблеми. Регулювання сільського розвитку для імпортозаміщення аграрної продукції з урахуванням децентралізації та впливу міжнародної торгівлі є першочерговим актуальним завданням в сучасних умовах глобальних економічних змін. Глобальні ринкові тенденції, зокрема зростаюча конкуренція на міжнародних ринках і залежність від імпортової аграрної продукції, ставлять під загрозу стабільність внутрішнього сільськогосподарського сектора багатьох країн світу, включаючи Україну. Децентралізація влади, регулювання та управління в сільському господарстві дійсно нині відіграють важливу роль у досягненні більшої ефективності та сталості розвитку. Маємо відзначити, що місцеві органи влади мають всі підстави бути уповноважені на прийняття рішень, спрямовані на розвиток власних ресурсів, стимулювання інновацій у сільському господарстві та підтримку малих і середніх сільськогосподарських підприємств, включаючи господарства з виробництва продукції равликівництва. Однак, забезпечення імпортозаміщення аграрної продукції наразі потребує ретельного аналізу міжнародних торговельних відносин. Важливо збалансувати внутрішнє виробництво аграрної продукції з імпортом, забезпечуючи населення якісною, безпечною та доступною за ціною продукцією як рослинництва, так і тваринництва. Для досягнення поставленої мети можуть бути використані різноманітні інструменти регулювання, включаючи внутрішню підтримку галузей сільського господарства, стимулювання інновацій та розвиток нових технологій. Тому доцільним є вирішення питання удосконалення регулювання сільського розвитку в контексті імпортозаміщення високобілкової продукції, що потребує комплексного підходу та враховує як внутрішні, так і зовнішні фактори. Тоді відповідна новітня аграрна політика держави сприятиме розвитку внутрішнього виробництва, забезпечуючи сталість аграрного сектора та економіки України в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Базові засади регулювання сільського розвитку для імпортозаміщення аграрної продукції з урахуванням децентралізації та впливу міжнародної торгівлі, проблеми формування сучасних підходів політики

імпортозаміщення в Україні, інноваційна стратегія формування безпекової системи управління інноваційним розвитком агропродовольчої сфери за діджиталізації, управління системою адаптивного стратегічного планування інноваційно орієнтованого конкурентоспроможного підприємства в умовах глобалізації обґрунтовано в наукових доробках визначними українськими вченими-економістами, в тому числі: Кундицький О. О. [4], Жаліло Я., Гацько В. [6], Кукса І. М., Льїн В. Ю., Сахацький М. М. [9, С. 26–33] Ложачевська О. М., Родченко С. С., Ігнатюк В. В. [10, С. 53–60], Залізнюк В. П. [12], Созанський Л. [14, С. 123–131] та підкріплено дослідженнями інших дослідників. Поряд з цим Кундицький О. О. в науковій праці «Стратегія державного регулювання імпортозаміщення в аграрному секторі України» [4, С. 60–62] описує «... зміни, що відбуваються в економіці, обумовлюють необхідність імпортозаміщення як важливого елемента аграрної політики та інструменту досягнення іншої важливої мети – гарантованого забезпечення всього населення продовольством». Вплив експортоорієнтованих й імпортозаміщуючих галузей на зростання економіки України досліджено в працях Остапенко Т. [11, С. 11–16], а базові підходи щодо імпортозаміщення в системі забезпечення економічних інтересів України висвітлено в детальному аналізі, представленому вченими Пазініною К. В., Пазініною С. М. [13, С. 42–45].

У цей самий момент важливо відзначити, що в Україні існують вагомні переваги як виробника, так і експортера продукції гелікокультури або продукції равликівництва. Це дасть можливість здійснити імпортозаміщення тваринницької продукції з високим вмістом білка. Серед цих переваг варто відзначити наявність висококваліфікованої робочої сили, географічну близькість до ключових ринків збуту, високий рівень забезпеченості землею, а також ростущий світовий попит на цю продукцію. Ці чинники роблять гелікокультуру надзвичайно привабливою для розвитку в сфері аграрного виробництва білкової продукції. Тому, ми пропонуємо висвітлити актуальні питання, які стосуються організаційного та економічного механізму регулювання, на прикладі гелікокультури. Це може включати в себе вдосконалення координації між різними галузями промисловості та владними структурами, створення стимулів для інновацій у вирощуванні та переробці продукції равликівництва, а також вдосконалення механізмів взаємодії з міжнародними партнерами. Зрештою, вирішення цих питань сприятиме розвитку гелікокультури як важливого гравця на аграрному ринку, зміцнюючи позиції України як провідного виробника такої цінної білкової продукції, а також розкриття його значення в аспекті перспективності, як нового напрямку агровиробництва. Свідченням цього є стрімке розширення равликівних ферм та інтенсивний експорт равликів до країн Європи. Цей перспективний напрям вивчали вчені з різних країн, чия наукова робота спрямована на розробку рекомендацій для поліпшення методів управління равликівництвом. У цьому контексті науковці обговорювали можливості оптимізації регуляторного середовища для равликівництва, а також розвитку сучасної аграрної політики з урахуванням інтеграційних процесів. Зокрема, вони виокремлювали ключові виклики, вирішення яких сприятиме розвитку цієї галузі. Серед них виокремлено необхідність врегулювання законодавства, розширення виробничих потужностей, створення різноманітних способів переробки, а також забезпечення доступу до актуальної інформації. Ці аспекти також знаходять підтвердження у дослідженнях вчених з-за кордону, зокрема у працях Ануґва Ф. О. І. [2], Морей В. [1, С. 113–118], Стразічіч Н., Де Кантіс С., Лавеккіа Л. [8, С. 385–404], вітчизняних науковців Петропавловської С. Є., Земляк О. В. [3, С. 115–120], Маргасової В. Г. [7, С. 6–19] та інших науковців. Хоча вже зібрано значний обсяг

наукових робіт і публікацій, глибоке дослідження способів вдосконалення регулювання сільського розвитку для досягнення імпортозаміщення аграрної продукції, з урахуванням децентралізації та впливу міжнародної торгівлі, залишається фрагментарним і недостатньо висвітленим в контексті їхньої суттєвої ролі під час конкретних трансформаційних періодів.

Формулювання цілей статті. Запропонувати напрямки удосконалення регулювання сільського розвитку для імпортозаміщення аграрної продукції з урахуванням децентралізації та впливу міжнародної торгівлі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зважаючи на потребу в імпортозаміщенні аграрної продукції через регулювання сільського розвитку при поєднанні спільних зусиль держави, бізнесу, науки та громадськості, кожен з цих суб'єктів має зробити внесок для успішного імпортозаміщення високобілкової аграрної продукції та стимулювання розвитку сільського господарства. Імпортозаміщення аграрної продукції та розвиток сільського господарства є завданням, яке спонукає до злагодженої співпраці різних сфер суспільства. Тільки шляхом об'єднаних зусиль держави, бізнесу, науки та громадськості можна досягти успіху у цій сфері і забезпечити продовольчу безпеку та сталий розвиток сільського господарства. В підтвердження даної гіпотези, констатуємо той факт, що держава має розробити стратегічний план та політичну підтримку для розвитку аграрного сектора. Це включає в себе створення сприятливого інвестиційного клімату, надання субсидій та фінансової підтримки для малих і середніх фермерських господарств, а також створення інструментарію і заходів регулювання для сприяння інноваціям у сільському господарстві.

В свою чергу, бізнес-середовищу доцільно активно впроваджувати інновації та нові агротехнології. Інвестування в дослідження та розробки нових методів вирощування, обробки та зберігання продукції може прискорити процес імпортозаміщення. Крім того, сприяння розвитку агроіндустрії та підтримка ефективної логістики можуть допомогти забезпечити плавний перехід до більш сталої системи постачання продуктів харчування. Тож важливою є роль науки в даному процесі, оскільки наука має відігравати важливу роль у розробці нових технологій та підходів, що сприятимуть підвищенню урожайності, зниженню втрат врожаю та покращенню якості й безпечності аграрної продукції. Дослідницька робота в сфері селекції рослин, генетичної модифікації у тваринництві, використання сучасних методів обробки даних приведе до значного прогресу в аграрному секторі економіки.

Громадськість також відіграє позитивну роль у забезпеченні участі та взаємодії між суб'єктами у процесі регулювання сільського розвитку для імпортозаміщення аграрної продукції з урахуванням децентралізації й впливу факторів міжнародної торгівлі. Наявність інформованого суспільства може сприяти вдосконаленню аграрної політики, надавати важливі відгуки, стимулювати впровадження екологічних практик у сільському господарстві.

Маючи це на увазі, важливо відзначити, що роль місцевих органів влади в сільських районах також доцільно буде посилити. Вони повинні бути оснащені повноваженнями, які дозволять їм активно сприяти розвитку власних ресурсів та ефективно впроваджувати ініціативи, спрямовані на стимулювання інновацій у сільському господарстві. Особливу увагу слід приділити підтримці малих і середніх сільськогосподарських підприємств. Нині ці суб'єкти господарювання відіграють важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки та розвитку сільських територій. Для їх підтримки можуть бути розроблені спеціальні галузеві програми, які

включатимуть фінансові та консультативні механізми. Подальший розвиток сільського господарства також вимагатиме посилення співпраці між місцевими органами влади, аграрними дослідницькими установами й підприємцями. Це сприятиме обміну знаннями, впровадженню новітніх технологій та стимулюванню інноваційних проєктів.

Важливою складовою ефективної стратегії децентралізації є ефективне використання місцевого бюджету для реалізації інструментарію регулювання сільського розвитку й досягнення імпортозаміщення аграрної продукції. За такого підходу місцеві органи влади отримують змогу активно впливати на аграрний сектор, спираючись на ресурси власного бюджету та ураховуючи глобальний вплив міжнародної торгівлі. У даному контексті пріоритетними постають питання розвитку інфраструктури та підтримки господарств, розвитку сільськогосподарської професійної освіти, наукових досліджень, створення місцевих систем управління, розвитку місцевих ринків, співпраці з міжнародними партнерами, створення мережі обробних підприємств, фінансової підтримки інновацій, формування сільськогосподарських кооперативів, впровадження передових екологічних практик, підтримки місцевого попиту на аграрну продукцію.

На рис. 1 наведемо першочергові заходи, які можуть бути практично реалізовані для досягнення поставлених завдань щодо удосконалення регулювання сільського розвитку для імпортозаміщення аграрної продукції з розумінням впливу процесів децентралізації.

Завдяки чіткому напрямку державної політики, що спрямований на євроінтеграцію, та враховуючи зобов'язання, зумовлені Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, стає важливим продовження розпочатих заходів із розвитку інфраструктури й підтримки малих підприємств в аграрному секторі економіки. При цьому частина місцевого бюджету може бути спрямована на розвиток інфраструктури, яка підтримує аграрний сектор, таку як сучасні системи зрошення, дороги для транспортування аграрної продукції, агротехнічні центри. Також важливо підтримувати такі підприємства, надаючи їм фінансову та консультативну підтримку для впровадження інноваційних методів і технологій. Для досягнення глибокого фахового змісту в інноваційних підприємницьких рішеннях доцільним стане реалізація зусиль із розвитку сільськогосподарської освіти та наукових досліджень. Значна частина бюджету може бути виділена на підвищення рівня знань селян і фермерів через організацію семінарів, майстер-класів, навчання та консультацій. Також важливо фінансувати дослідження у галузі сільського господарства, що сприятиме розробці нових методів вирощування та обробки продукції, включаючи зокрема і продукцію равликівництва.

Аналіз показує, що створення місцевих підтримуючих систем для місцевих органів влади сприятиме впровадженню спеціальних програм підтримки аграрних підприємств, які вирощують сільськогосподарську продукцію, що підлягає імпортозаміщенню. Це може включати фінансові пільги, надання земельних ділянок, а також консультативну підтримку. В цьому контексті на порядок денний виходить розвиток місцевих ринків, оскільки важливо створити сприятливе середовище для їх розвитку, де аграрна продукція може бути реалізована безпосередньо споживачам. Вказане дозволить місцевим виробникам отримувати справедливую ціну за свою продукцію й зменшити залежність від імпорту.

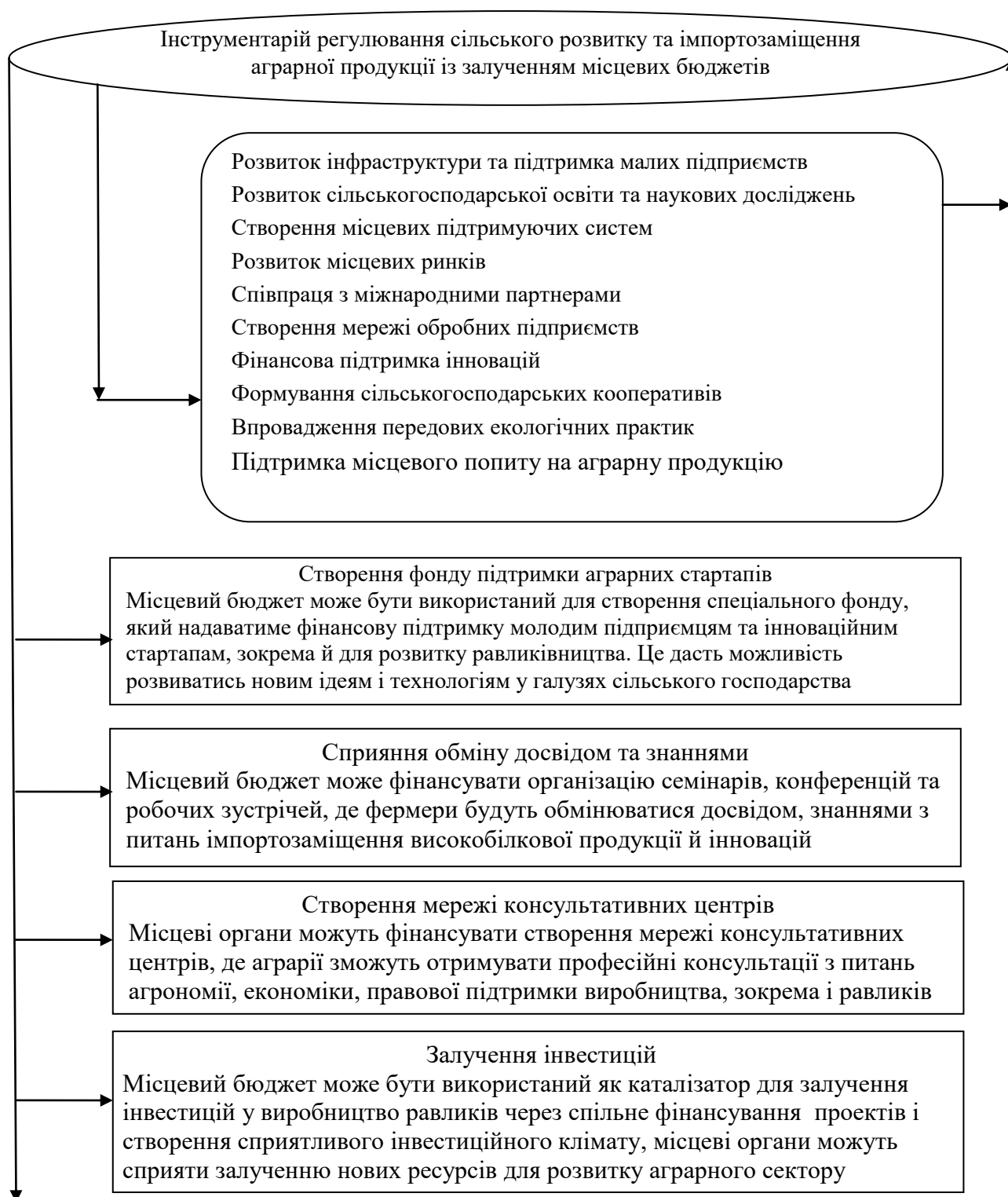

Рис. 1. Заходи регулювання задля практичної реалізації завдань щодо регулювання сільського розвитку з метою імпортозаміщення аграрної продукції, включаючи продукцію равликівництва за умов децентралізації

У центрі програми освоєння та впровадження глобального регуляторного досвіду стоїть ключовий акцент на співпраці з міжнародними партнерами. Важливо узгоджувати місцеві стратегії розвитку із загальнодержавними цілями у сфері сільського господарства та міжнародними зобов'язаннями. Місцеві органи влади можуть працювати належним чином у рамках глобальних тенденцій та забезпечувати гармонійний розвиток аграрного сектору з урахуванням імпортозаміщення. Важливий блок питань розглядає процес створення мережі переробних підприємств. Щоб забезпечити імпортозаміщення, можна сприяти розвитку переробних підприємств на місцевому рівні. Це дозволить виробникам зосередитися на вирощуванні сировини, а потім переробляти її на місці, зменшуючи залежність від імпортних продуктів. Зосереджується увага також на фінансовій підтримці інновацій, адже місцеві органи можуть виділяти фінансування для підтримки досліджень та впровадження інновацій у сільському господарстві. Це може включати фінансові стипендії для дослідників, кофінансування інноваційних проектів та розробку нових технологій. Важливим у науково-дослідному значенні є формування сільськогосподарських кооперативів, оскільки місцеві бюджети можуть підтримати і процес створення й забезпечити розвиток в Україні сільськогосподарських кооперативів. Це дозволить збільшити масштаб виробництва, забезпечити доступ до спільних ресурсів та полегшити умови збуту. Так, впровадження передових екологічних практик, за допомогою місцевих бюджетів, забезпечить адаптацію екологічних технологій та стимулювання виробництва екологічно чистої продукції. Це сприятиме зменшенню негативного впливу сільськогосподарської діяльності на довкілля та підвищить конкурентоспроможність аграрної продукції на міжнародному ринку.

Світовою практикою застосування заходів регулювання передбачена підтримка місцевого попиту на аграрну продукцію. Одним із аспектів імпортозаміщення є задоволення місцевого попиту на таку продукцію. Через місцевий бюджет у процесі розвитку мережі місцевих ринків доцільно реалізувати організацію ініціатив для підвищення свідомості населення про місцеві продукти та їх переваги. Водночас використання місцевого бюджету для імпортозаміщення аграрної продукції в умовах децентралізації вимагає збалансованого підходу та ефективної координації місцевих зусиль з урахуванням впливу міжнародної торгівлі. Це може сприяти розвитку стійкої та конкурентоспроможної аграрної галузі, забезпечуючи як продовольчу безпеку, так і економічне зростання сільських територій.

Водночас використання місцевого бюджету для імпортозаміщення аграрної продукції враховує децентралізований підхід і важливість взаємодії саме з міжнародними ринками. Це сприяє сталому розвитку сільського господарства, забезпечуючи як економічну стабільність, так і продовольчу безпеку на рівні місцевої спільноти та країни в цілому. Тоді в сучасних умовах розвитку постає особливо актуальне завдання щоб детально проаналізувати склад і структуру імпорту аграрної продукції та знайти науково обґрунтовані методи диверсифікації й імпортозаміщення тих видів продукції, які вітчизняне сільське господарство має потенціал виробити в належній кількості та якості для задоволення внутрішнього попиту.

Поставлене завдання потребує аналізу імпортних потоків аграрної продукції, вивчення їх структури та динаміки з урахуванням не лише кількості та цін, але й якісних характеристик продукції. Науково обґрунтований підхід також полягає в ідентифікації тих галузей аграрного сектору економіки, де маємо наявний потенціал для вирощування продукції аналогічної якості й обсягу. Це може включати такі фактори як агрокліматичні умови, земельні ресурси, технологічна база. Тож, для

систематизації обліку переміщення товарів між країнами використовується Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності. Цей стандарт відображає глибокий аналітичний підхід і методи наукового дослідження для категоризації товарів із урахуванням їхніх специфікацій, властивостей, функцій у контексті міжнародної торгівлі. Система класифікації не лише надає об'єктивний фундамент для реєстрації обсягів експорту та імпорту, але й слугує інструментом для більш глибокого аналізу руху товарів на міжнародних ринках в контексті формування стратегій зовнішньоекономічних відносин, дані для яких і представлено на рис. 2.

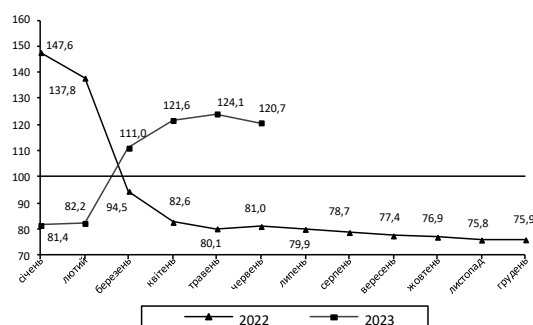

Рис. 2. Темпи зростання (зниження) імпорту товарів в Україні у I півріччі 2023 р. порівняно із I півріччям 2022 р. (у % до відповідного періоду попереднього року)

Джерело: офіційні дані Державної служби статистики України

Проаналізувавши звітні дані, можна підтвердити, що за перше півріччя 2023 року в Україні відзначено значне зменшення обсягу експорту товарів на 14,3 % порівняно з аналогічним періодом 2022 року. Одночасно, імпорт зріс на 20,7 %. Це призвело до подальшого погіршення торговельного балансу, який вже склав негативне сальдо в 11,04 млрд. дол. США. Особливо важливим є зменшення коефіцієнта покриття експортом імпорту. Зниження з 0,90 до 0,64 свідчить про зростаючу нерівноважність між обсягами та структурою торгівлі. Це може актуалізувати потребу у подальшому аналізі міжнародних ринків і перегляді стратегій торговельних взаємин. Зазначимо також, що взаємовідносини з партнерами із 224 країн світу вказують на розширення географії торгівлі, що може бути важливим кроком у диверсифікації торговельних потоків і зменшенні залежності від окремих ринків. Вивчення причин таких змін, аналіз впливу глобальних тенденцій на внутрішню економіку, а також висвітлення можливих шляхів розв'язання даних проблем відіграють визначальну роль в процесі формування стратегій подальшого розвитку України.

Таким чином, детальний аналіз показав, що більшість імпортованих продуктів, що направляються на ринок, є вже готовими харчовими продуктами з доданою вартістю. Статистика показує, що понад 45,6 % всього обсягу аграрного імпорту припадає на цей сегмент. З іншого боку, національний експорт переважно складають сировинні товари, зокрема зернові та олійні культури, разом з окремими високододатковими продуктами переробки, такими як жири та

олія. У зв'язку з цим, Україна на основі досліджень і аналізу активності глобальних ринків налагоджує стратегію, в основу якої закладено імпорту продукції з високою доданою вартістю, що визначено науковими принципами. Виявилось, що досягнення стабільно економічної високої дохідності потребує виваженого підходу до структури аграрного імпорту та вітчизняного експорту. Очевидно, що саме такі підходи з формування науково обґрунтованої стратегії, яка базується на глибокому аналізі ринкових тенденцій, робить акцент на підвищення вартості національного експорту шляхом розвитку виробництва продукції з доданою вартістю. Такий підхід сприятиме збільшенню доходів і зменшенню залежності від імпорту, що забезпечить стабільний економічний розвиток.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Так, надані пропозиції щодо удосконалення заходів регулювання сільського розвитку для імпортозаміщення аграрної продукції з урахуванням децентралізації потребують подальшої взаємодії між різними гілками влади та економічними суб'єктами та визначення факторів впливу міжнародної торгівлі. Особливо дані пропозиції будуть актуальними для аграрного сектору економіки у повоєнний період. У такому випадку, доцільно першочергово розробити стратегії сприяння внутрішньому сільськогосподарському виробництву, виписати механізми фінансової підтримки галузей аграрного сектора економіки, включаючи галузь равликівництва або геліцекультури, де виробляється продукція равликівництва, досліджувати і впроваджувати нові технології для підвищення продуктивності та якості продукції як в рослинництві, так і в тваринництві. Однак при цьому необхідно дотримуватись збалансованих підходів до регулювання з обов'язковими міжнародними зобов'язаннями у сфері торгівлі. Відкритий доступ до світових ринків є важливим фактором для розвитку економіки. Тому важливо ретельно аналізувати вплив внутрішніх факторів на міжнародну конкурентоспроможність та знаходити компроміс між захистом внутрішнього виробництва й відкритістю до міжнародної торгівлі. Враховуючи децентралізований підхід та міжнародний контекст, використання місцевого бюджету для підтримки імпортозаміщення аграрної продукції також може стати в нагоді і допомогти досягненню збалансованого розвитку сільських територій.

На завершення маємо відзначити, що успішне регулювання сільського розвитку у контексті імпортозаміщення аграрної продукції спонукає виробників, споживачів і державу до системності, усвідомлення довгострокової перспективи та гармонійної координації дій всіх зацікавлених сторін. Це складне завдання, яке потребує поєднання економічних, політичних, соціальних, а також екологічних аспектів для досягнення збалансованого регулювання розвитку як сільського господарства, так і в цілому економіки країни.

Список використаних джерел

1. Morei, V. Heliciculture–perspective business in the context of sustainable development of rural areas. *Sci. Pap. Ser. Manag. Econ. Eng. Agric. Rural Dev.* 2012. 12. P. 113–118.
2. Anugwa, F. O. I. (2006). Preliminary study of snail farming in the tropics: problems and prospects. *Livestock Research for Rural Development*, 18 (4).
3. Петропавловська С. Є., Земляк О. В. Оцінка інфраструктури ринку геліцекультури та можливостей реалізації експортного потенціалу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 20. С. 115–120.
4. Кундицький О. О. Стратегія державного регулювання імпортозаміщення в аграрному секторі України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 10. С. 60–62.
5. Охріменко І. В., Вдовенко Н. М., Овчаренко Є. І., Гнатенко І. А. Інновації в системі стратегічного управління безпекою національної економіки в умовах ризиків та невизначеності глобалізації. *Економіка та держава*. 2021. № 8. С. 4–9.
6. Жаліло Я., Гацько В. Проблеми формування сучасних засад політики імпортозаміщення в Україні. *Економічна політика*. 2006. №1. URL: http://www.niisp.org/vydanna/panorama/issue.php?s=epol2&issue=2006_1.
7. Маргасова В. Г. Досвід регулювання ринку продукції равликівництва в США та можливості його реалізації в Україні. *Науковий вісник Полісся*. № 2 (25). 2022. С. 6–19.
8. Strazicich, N., De Cantis, S., & Lavecchia, L. (2017). The economic potential of snail farming in Southern Italy: a case study. *International Food and Agribusiness Management Review*, 20(3), P. 385–404.
9. Вдовенко Н. М., Кукса І. М., Льїн В. Ю., Сахацький М. М. Інноваційна стратегія формування безпекової системи управління інноваційним розвитком агропродовольчої сфери в умовах діджиталізації. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 5 (252). С. 26–33.
10. Ложачевська О. М., Вдовенко Н. М., Родченко С. С., Ігнатюк В. В. Управління системою адаптивного стратегічного планування інноваційно орієнтованого конкурентоспроможного підприємства в умовах глобалізації та COVID-19. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 1 (248). С. 53–60.
11. Остапенко Т. Вплив експортоорієнтованих та імпортозаміщуючих галузей на зростання економіки України. *Економіка, фінанси, право*. 2009. № 10. С. 11–16.
12. Залізнюк В. П. Імпортозаміщення в системі забезпечення продовольчої безпеки України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 1. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1374> DOI: 10.32702/2307-2156-2019.1.29
13. Пазініна К. В., Пазініна С. М. Імпортозаміщення в системі забезпечення економічних інтересів України. *Сталий розвиток економіки України*. 2013. № 3. С. 42–45.
14. Созанський Л. Оцінка залежності економіки України від імпорту промислової продукції. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2018. Вип. 2 (19). С. 123–131.

References

1. Morei, V. (2012) Heliciculture—perspective business in the context of sustainable development of rural areas. *Sci. Pap. Ser. Manag. Econ. Eng. Agric. Rural Dev.* 12. P. 113–118. [in English]
2. Anugwa, F. O. I. (2006). Preliminary study of snail farming in the tropics: problems and prospects. *Livestock Research for Rural Development*, 18 (4). [in English]
3. Petropavlovs'ka, S. YE., Zemlyak, O. V. (2019). Otsinka infrastruktury rynku helitsekul'tury ta mozhlyvostey realizatsiyi eksportnoho potentsialu. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya*. № 20. P. 115–120. [in Ukrainian]
4. Kundyts'kyi O. O. (2015). Stratehiya derzhavnogo rehulyuvannya importozamishchennya v ahrarynomu sektori Ukrayiny. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. № 10. P. 60–62. [in Ukrainian].
5. Okhrimenko, I. V., Vdovenko, N. M., Ovcharenko, YE. I., Hnatenko, I. A. (2021). Innovatsiyi v systemi stratehichnoho upravlinnya bezpekoyu natsional'noyi ekonomiky v umovakh ryzykiv ta nevyznachenosti hlobalizatsiyi. *Ekonomika ta derzhava*. № 8. P. 4–9. [in Ukrainian]
6. Zhalilo, YA., Hats'ko, V. (2006). Problemy formuvannya suchasnykh zasad polityky importozamishchennya v Ukrayini. *Ekonomichna polityka*. № 1. [in Ukrainian]
7. Marhasova, V. H. (2022) Dosvid rehulyuvannya rynku produktsiyi ravlykivnytstva v SSHA ta mozhlyvosti yoho realizatsiyi v Ukrayini. *Naukovyy visnyk Polissya*. № 2 (25). P. 6–19. DOI:10.25140/2410-9576-2022-2(25)-6-19. [in Ukrainian]
8. Strazicich, N., De Cantis, S., & Lavecchia, L. (2017). The economic potential of snail farming in Southern Italy: a case study. *International Food and Agribusiness Management Review*, 20 (3). P. 385–404. [in English]
9. Vdovenko N. M., Kuksa I. M., Il'yin V. YU., Sakhats'kyi M. M. Innovatsiyina stratehiya formuvannya bezpekoyoi systemy upravlinnya innovatsiynym rozvytkom ahroprodovol'choyi sfery v umovakh didzhitalizatsiyi. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini*. 2022. № 5 (252). P. 26–33. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7112951> [in Ukrainian]
10. Lozhachevs'ka, O. M., Vdovenko, N. M., Rodchenko, S. S., Ihnatyuk, V. V. (2022). Upravlinnya systemoyu adaptivnoho stratehichnoho planuvannya innovatsiyno oriyentovanoho konkurentospromozhnoho pidpryyemstva v umovakh hlobalizatsiyi ta COVID-19. № 1 (248). P. 53–60. [in Ukrainian]
11. Ostapenko, T. (2009). Vplyv eksportooryentovanykh ta importozamishchuyuchykh haluzey na zrostannya ekonomiky Ukrayiny. *Ekonomika, finansy, pravo*. № 10. P. 11–16. [in Ukrainian]
12. Zaliznyuk, V. P. (2019). Importozamishchennya v systemi zabezpechennya prodovol'choyi bezpeky Ukrayiny. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*. № 1. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1374> DOI: 10.32702/2307-2156-2019.1.29 [in Ukrainian]
13. Pazinina, K. V., Pazinina, S. M. (2013). Importozamishchennya v systemi zabezpechennya ekonomichnykh interesiv Ukrayiny. *Stalyy rozvytok ekonomiky Ukrayiny*. № 3. P. 42–45. [in Ukrainian]
14. Sozans'kyi, L. (2018). Otsinka zalezhnosti ekonomiky Ukrayiny vid importu promyslovyi produktsiyi. *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava*. Вип. 2 (19). P. 123–131. [in Ukrainian]

УДК 330
А19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 3 (2023). 401 с. Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Технічна редакція:
Вікторія МАКАРОВИЧ

Відповідальний за випуск:
Роберт БАЧО

Коректура англomовного тексту
Ніна ПОЙДА-НОСИК

Обкладинка:
Габор ПОТОКІ
УДК:

Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черє Янош» при
Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія KB №25089-15029P від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.
Адреса: 90200 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.
Офіційний сайт наукового журналу:
<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ, 90202, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6. (E-mail: aab-economics@kmf.org.ua), Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК7637 від 19 липня 2022 р.

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м.Ужгород, 88000. E-mail: print@rik.com.ua). Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК5040 від 21 січня 2016 р.

Підписано до друку 20.09.2023.
Шрифт «Times New Roman».
Папір офсетний, щільністю 80 г/м².
Друк цифровий. Ум. друк. арк. 27,46.Формат 70x100/16.
Замовл. №456. Тираж 50.